

Bacheloroppgave

IDR600 Sport Management

**Samvariasjon mellom lønnskostnader og
tabellplassering for nedrykkslag i Eliteserien**

David Aaslid Grimstad og Martin Veland

Totalt antall sider inkludert forsiden: 45

Molde, 28.05.17

Obligatorisk egenerklæring/gruppeerklæring

Den enkelte student er selv ansvarlig for å sette seg inn i hva som er lovlige hjelpemidler, retningslinjer for bruk av disse og regler om kildebruk. Erklæringen skal bevisstgjøre studentene på deres ansvar og hvilke konsekvenser fusk kan medføre. Manglende erklæring fritar ikke studentene fra sitt ansvar.

Du/dere fyller ut erklæringen ved å klikke i ruten til høyre for den enkelte del 1-6:		
1.	Jeg/vi erklærer herved at min/vår besvarelse er mitt/vårt eget arbeid, og at jeg/vi ikke har brukt andre kilder eller har mottatt annen hjelp enn det som er nevnt i besvarelsen.	☒
2.	Jeg/vi erklærer videre at denne besvarelsen: <ul style="list-style-type: none">• ikke har vært brukt til annen eksamen ved annen avdeling/universitet/høgskole innenlands eller utenlands.• ikke refererer til andres arbeid uten at det er oppgitt.• ikke refererer til eget tidligere arbeid uten at det er oppgitt.• har alle referansene oppgitt i litteraturlisten.• ikke er en kopi, duplikat eller avskrift av andres arbeid eller besvarelse.	☒
3.	Jeg/vi er kjent med at brudd på ovennevnte er å <u>betrakte som fusk</u> og kan medføre annullering av eksamen og utestengelse fra universiteter og høgskoler i Norge, jf. Universitets- og høgskoleloven §§4-7 og 4-8 og Forskrift om eksamen §§14 og 15.	☒
4.	Jeg/vi er kjent med at alle innleverte oppgaver kan bli plagiatkontrollert i Ephorus, se Retningslinjer for elektronisk innlevering og publisering av studiepoenggivende studentoppgaver	☒
5.	Jeg/vi er kjent med at høgskolen vil behandle alle saker hvor det forligger mistanke om fusk etter høgskolens retningslinjer for behandling av saker om fusk	☒
6.	Jeg/vi har satt oss inn i regler og retningslinjer i bruk av kilder og referanser på biblioteket sine nettsider	☒

Publiseringsavtale

Studiepoeng: 30

Veileder: Morten Kringstad

Fullmakt til elektronisk publisering av oppgaven

Forfatter(ne) har opphavsrett til oppgaven. Det betyr blant annet enerett til å gjøre verket tilgjengelig for allmennheten (Åndsverkloven, §2).

Alle oppgaver som fyller kriteriene vil bli registrert og publisert i Brage HiM med forfatter(ne)s godkjenning.

Oppgaver som er unntatt offentlighet eller båndlagt vil ikke bli publisert.

Jeg/vi gir herved Høgskolen i Molde en vederlagsfri rett til å gjøre oppgaven tilgjengelig for elektronisk publisering:

ja nei

Er oppgaven båndlagt (konfidensiell)?

ja nei

(Båndleggingsavtale må fylles ut)

- Hvis ja:

Kan oppgaven publiseres når båndleggingsperioden er over?

ja nei

Er oppgaven unntatt offentlighet?

ja nei

(inneholder taushetsbelagt informasjon. Jfr. Offl. §13/Fvl. §13)

Dato: 28.05.17

Forord

Denne avhandlingen er skrevet som en avslutning på et treårig bachelorstudium i Sport Management ved Høgskolen i Molde. Etter å ha samarbeidet på flere oppgaver gjennom de tre årene studiet har vart var det ingen selvfølge at bacheloravhandlingen skulle skrives sammen. Vi var begge innstilt på å skrive hver vår oppgave i utgangspunktet, men da begge viste stor interesse for det samme temaet valgte vi å samarbeide for å kunne gjennomføre en grundigere og mer reflektert analyse.

Temaet for oppgaven er selvvalgt og basert på våre egne interesser. Vi har begge en fortid innen fotball på aldersbestemte lag, og er i dag ivrige tilhengere av norsk fotball. Dette var bakgrunnen for at vi ønsket å se nærmere på hvordan økonomien til klubbene spilte inn på resultatene på det øverste nivået. Arbeidet har vært krevende, men ekstremt interessant og lærerikt.

Vi ønsker å sende en stor takk til Morten Kringstad for god veiledning underveis i prosessen med oppgaven.

Sammendrag

Det er få idretter som står like sterkt som fotball i det norske samfunnet. Idretten drives på mange plan, alt fra barnefotball og bedriftsfotball til Eliteserie-nivå hvor alt er profesjonalisert. I Eliteserien, som er øverste nivå for herrer i Norge, har det vært en pengegalopp i nyere tid, og idretten har vokst fra å være amatørmessig til å bli profesjonell i samtlige ledd. Det har også ført til høyere lønninger til både spillere og trenere.

I denne avhandlingen har vi sett nærmere på dette med økonomi i norsk toppfotball, og i hvilken grad dette påvirker resultatene til klubbene. Vi har tatt for oss klubbene i Eliteserien, og sett på hvordan lønnskostnader samvarierer med klubbens tabellplassering, med hovedfokus på klubbene som havner helt i bunn av tabellen og rykker ned. Vi ønsket å fokusere på dette da det er lite forskning på det fra tidligere. Vi var også nysgjerrig på om det var så enkelt at en større økonomisk satsing ville føre til at klubbene unngår nedrykk. Vi ønsket dermed å gi et svar på følgende problemstilling:

I hvilken grad finnes det samvariasjon mellom lønnskostnader og tabellplassering for nedrykksklubber i Eliteserien?

Vi tok for oss ni sesonger, mellom 2008 og 2016, og samlet inn lønnskostnader for alle klubbene som var i Eliteserien i disse sesongene. Med unntak av noen få klubber fikk vi tak i alle dataene vi trengte for å gjennomføre de analysene vi ønsket. Vi utførte da både korrelasjonsanalyse og en analyse på konkurransebalanse for hver av sesongene. Funnene viste at det var hele 49,50% samvariasjon mellom lønnskostnader og tabellplassering generelt i Eliteserien, og 47,06% for nedrykksklubbene. Dette er en sterk samvariasjon som forteller at en del av nedrykkene fra Eliteserien kan forklares ved at klubbene var økonomisk underlegne sine konkurrenter. Det finnes forskning som har påvist både høyere og lavere samvariasjon enn det analysen vi gjennomførte. Dette kan dog ha en naturlig forklaring da vi undersøkte hele ni år, mens de fleste i tidligere forskning i Norsk fotball har basert seg på perioder mindre enn fem år.

Innhold

1.0	Introduksjon	1
2.0	Eliteserien og nedrykksklubber	3
2.1	Introduksjon	3
2.2	Ligasystem	3
2.3	Nedrykksklubber	4
3.0	Teoretisk bakgrunn	5
3.1	Trampolineøkonomi	5
3.2	Fotball som næring.....	6
3.3	Pay and Performance.....	7
3.4	Nedrykk og opprykk	9
3.5	Konkurrans balanse	10
3.6	Lønnsdrivere	11
3.6.1	Påvirkningsfaktorer	11
3.6.2	Fangens dilemma	11
3.6.3	Lønnsspiral.....	12
4.0	Metode	13
4.1	Metode og tilnærming	13
4.1.1	Langsgående tidsdesign	13
4.2	Korrelasjonsanalyse	14
4.3	Konkurrans balanse	14
4.4	Forventninger til analysen.....	16
4.5	Variablene	17
4.5.1	Lønnskostnader	17
4.5.1.1	Manglende tall.....	18
4.5.2	Tabellplasseringer	19
4.5.3	Avgrensninger	19
4.5.4	Reliabilitet.....	19
4.5.5	Validitet.....	20
5.0	Resultat	22
5.1	Nedrykksklubbene.....	22
5.2	Korrelasjon i Eliteserien.....	22
5.3	Konkurrans balanse	23
6.0	Diskusjon	24

6.1	Drøfting av resultater	24
6.2	Flere sammenhenger for nedrykksklubbene	25
6.3	Samvariasjon mellom konkurransebalanse og korrelasjon	26
6.5	Hva påvirker hva?	27
6.6	Andre faktorer	28
6.7	Styrker og svakheter.....	28
6.7.1	Styrker	28
6.7.2	Svakheter.....	29
6.8	Videre forskning.....	29
7.0	Konklusjon.....	31
	Referanser:.....	32
	Vedlegg 1: Korrelasjonsanalyse.....	35
	Vedlegg 2: Lønnskostnader.....	36
	Vedlegg 3: Konkurransebalanse.....	37

Figur- og tabelliste

Figur 1: Transferøkonomi og totaløkonomi i eliteserien 1999-2001 (Gammelsæter og Ohr, 2002).....	5
Figur 2: Fangens dilemma med fotball som kontekst.....	12
Tabell 1: Korrelasjon i prosent i Eliteserien fra 2008 til 2016.....	22
Tabell 2: Konkurrans balanse i prosent i Eliteserien fra 2008 til 2016.....	23
Tabell 3: Flere sammenhenger for nedrykkslag 2008-2016.....	25
Tabell 4: Korrelasjon og konkurrans balanse 2008-2016.....	27

1.0 Introduksjon

I dette kapittelet ønsker vi å forklare hvordan vi kom fram til temaet, og problemstillingen til det valgte temaet. Vi skal også komme inn på hvorfor denne problemstillingen er aktuell, og bakgrunnen og hva som motiverte oss til å skrive denne oppgaven. Videre vil det bli lagt frem en problemstilling, med forklaringer og definisjoner. Til slutt skal vi også fortelle litt om hvilke forventninger vi har til denne utredningen og resultatet av den.

Det er ingen hemmelighet at de økonomiske forskjellene i Eliteserien (tidligere kalt Tippeligaen, heretter referert til som Eliteserien) er store. Man har Rosenborg som har bygget et sterkt fundament, og ser ut til å ha god kontroll på seriespillet sesong etter sesong. De er ikke bare sterke sportslig, men er også langt foran alle konkurrentene på den økonomiske siden, noe som gjør at de som har andre forutsetninger for å kjøpe de antatt beste spillerne i Norge til enhver tid. Denne økonomiske siden av fotballen, og dens innvirkning eller samvariasjon på de sportslige resultater er det skrevet mye om, og det var slik vi bestemte oss for å fokusere på de lagene det kanskje snakkes minst om, nettopp nedrykkslagene. Lønnskostnader i Eliteserien er alltid et aktuelt tema, men spesielt ved starten og slutten av sesongen. Noe som også er hyppig diskutert i media er hvor spennende, eller rettere sagt lite spennende, den norske fotballen er og har vært de siste årene. Det er sjeldent veldig vanskelig å spå hvem som ender på de to-tre øverste plassene ved slutten av en sesong, men hvordan resten av tabellen ender, ser ut til å være mer tilfeldig.

(...) To serierunder før slutt var Brann på annenplass nærmere nedrykk enn gullet. Du hadde Rosenborg der oppe, og resten av lagene rullet som en kram snøball. Med unntak av Start, som det var fullstendig tullete at var med i eliteserien (Folvik, 2017).

- Ivar Hoff

Det er denne kampen i bunnen vi ønsker å se nærmere på. Dersom vi hadde konsentrert oss om kampen i toppen hadde man nok ikke kommet fram til de helt store funnene. Som nevnt virker den nederste delen av tabellen å virke mer tilfeldig enn kampen om topplasseringene. Hvor tilfeldig er nedrykkskampen i Eliteserien? Ved å se på lønnskostnadene til klubbene håper vi å få noen svar på hvor stor samvariasjon det er

mellom hvor lagene ender på tabellen, og hvor mye som brukes på lønn i klubbene. Dette er bakgrunnen til hvordan vi kom frem til problemstillingen:

I hvilken grad finnes det samvariasjon mellom lønnskostnader og tabellplassering for nedrykksklubber i Eliteserien?

Som nevnt ovenfor skal vi se på hvor stor samvariasjon det er mellom lønnskostnader og tabellplassering for nedrykksklubbene i Eliteserien. Lønnskostnadene det er snakk om, er ikke bare til spillerne, men også til de andre som får utbetalt lønn fra klubben. Vi har brukt tabellplasseringen ved slutten av sesongen som mål på sportslig prestasjon.

Nedrykksklubber er definert som de to eller tre klubbene som har rykket ned den gitte sesongen. Vi ser på hvordan de som rykker ned samvarierer med den rapporterte lønnskostnaden til klubbene, og om lagene som rykker ned er de som har lavest lønnskostnader. Perioden vi skal se på i denne avhandlingen strekker seg fra 2008 til 2016.

2.0 Eliteserien og nedrykksklubber

Å si at en tilskuer på en fotballkamp betaler sine kroner for å se toogtyve mann løpe etter en ball er like galt som å si at en fiolin er treverk og strengmateriale og at Shakespeares Hamlet er en viss mengde blekk og papir (Goksøyr 2014, 15).

- John Boynton Priestley

2.1 Introduksjon

Det har blitt organisert seriespill for herrer helt tilbake til 1937, den gangen under navnet Norgesserien. Opp gjennom årene har ligaen vært gjennom store endringer, alt fra navnebytte til strukturendringer. Antall klubber i Eliteserien har blitt endret flere ganger, sist i 2009 da den ble utvidet fra 14 til 16 lag. Fra og med 2017 heter den øverste divisjonen for herrefotballen i Norge, Eliteserien. I perioden 1990 - 2016 var navnet Tippeligaen, da Norsk Tipping var hovedsponsor, selv om mange også før 2017 brukte navnet «Eliteserien» og «Tippeligaen» om hverandre.

De siste årene har ikke kampen i toppen av Eliteserien vært spesielt jevn. Rosenborg har de tre siste sesongene tatt seriemesterskapet uten den helt store konkurransen fra de andre antatt sterke lagene. Per dags dato virker Rosenborg å være alene på tronen i Norsk fotball, men det betyr ikke at resten av lagene ikke har noe å kjempe om. Om man ser på Eliteserien lenger tilbake i tid hjelper ikke dette veldig på inntrykket om at serien ikke er alt for spennende. Rosenborg Ballklubb har vunnet 24 seriemesterskap totalt, 21 av de i perioden 1985 - 2016, og mye tyder på at trøndelagsklubben er inne i en ny gullalder under Kåre Ingebrigtsens ledelse.

2.2 Ligasystem

Da Norgesserien ble startet i 1937 dekket ikke serien hele landet, av praktiske årsaker. Serien var delt inn i geografiske avdelinger, og vinnerne spilte et sluttspill for å kåre en mester. Mellom 1963 og 1972 var det 10 lag i serien, før lag fra nord fikk en bedre mulighet til å bli med i det gode selskap da serien ble utvidet til 12 lag i 1972. Dette antallet holdt seg helt til 1995 da serien ble utvidet til 2008, og 16 lag i 2009 som nevnt tidligere. Divisjonen under Eliteserien (1. divisjon) heter per dags dato Obos-ligaen, og

man rykker opp til den øverste divisjonen ved å ende på første- eller andreplass for direkte opprykk, eller ved å vinne playoff (3. til 6.plass) og slå laget som kom på 14. plass i Eliteserien over to kamper.

2.3 Nedrykksklubber

Hver sesong er det to eller tre klubber som må ta den tunge turen ned til OBOS-ligaen (nivå to). Hvor mange klubber som rykker ned er avhengig av hvordan laget som kommer på 14. plass gjør det i kvalifikasjonskampene mot laget som vinner playoff-rundene i OBOS-ligaen. Det siste tiåret har det vært nesten utelukkende mindre lag, som man på mange måter forventer å rykke ned, som har gjort nettopp dette. Det eneste merkelige tilfellet hvor dette ikke har skjedd det siste tiåret var i 2014 da Brann rykket ned. Med mindre klubber menes det klubber som har et lavere budsjett, mindre stadion eller andre vesentlige faktorer gjør som gjør de underlegen mot brorparten av klubbene i ligaen.

3.0 Teoretisk bakgrunn

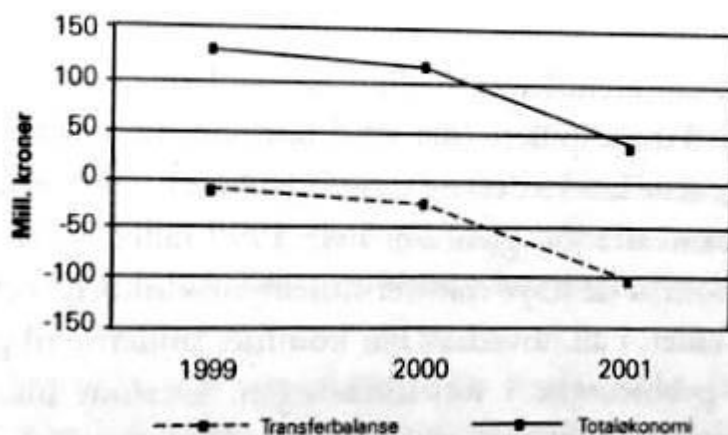
I dette kapittelet skal vi legge fram hvilken annen forskning som er aktuelt for vår avhandling. Dette vil i stor grad dreie seg om i hvilken grad økonomi påvirker eller samvarierer med sportslig prestasjon for klubber i fotball og andre idretter. Det blir også presentert hvilken rolle nedrykk og opprykk spiller i en liga, og hvordan dette påvirker konkurransebalansen.

3.1 Trampolineøkonomi

Ved inngangen på 1990-tallet var økonomien i norske fotballklubber svak, og flere klubber var truet av konkurs. Det gjorde at Norges Fotballforbund (NFF) måtte stille strengere krav til klubbene som skulle delta i Norges øverste divisjoner. Det gjorde de ved en profflisensiering som stilte økonomiske krav. Lisensordningen, i tillegg til landslagets og Rosenborgs gode resultater internasjonalt og at norske spillere gjorde det godt i utenlandske ligaer, bidro til at økonomien til norske fotballklubber fikk en fin vekst gjennom 1990-tallet (Gammelsæter og Ohr, 2002). Norske klubber kunne kjøpe spillere billig, og selge dyrt. På den måten skaffet de seg en positiv transferbalanse. Ved tusenårsskiftet kom imidlertid knekken, og bare noen år senere er klubber igjen truet av konkurs. Dette er symptomatisk for norske fotballklubbers økonomi, i følge Gammelsæter og Ohr, som kaller dette som «trampolineøkonomi». Med trampolineøkonomi menes det at det er oppturer og nedturer i økonomien som ser ut som å gjenta seg gang etter gang, uten at klubbene virker å lære av det. Gammelsæter og Ohrs observasjonen vitner om at klubbene investerer tungt i spillerkjøp og dyre kontrakt i de gode periodene, og får en minst like stor baksmell kort relativt kort tid etterpå.

Denne trampolineøkonomien kan blant annet forklares ved å se på sammenhengen mellom norske klubbers transferbalanse og totaløkonomi, slik grafene i figur 1 viser (Gammelsæter og Ohr, 2002: 65)

Sammenhengen mellom samlet transferøkonomi og totaløkonomi i eliteserien 1999–2001

Figur 1: Sammenhenger mellom transferøkonomi og totaløkonomi i Eliteserien 1999-2001

Sammenhengen mellom transferøkonomi og totaløkonomi i Eliteserien var, på det målte tidspunktet, svært stor. Det ble også funnet sterk samvariasjon mellom lønnsnivå og netto transferbalanse i årene mellom 1992 og 2000 (Gammelsæter og Ohr, 2002).

3.2 Fotball som næring

Norsk toppfotball som næring har også en sammenheng med trampolineøkonomien som tidligere nevnt. Siden 2000-tallet har TV-avtalene bare blitt dyrere og dyrere for TV-kanalene som ønsker å kjøpe de. Fra våren 2017 er det Discovery er rettighetshaver av Eliteserien for menn. For det måtte de betale rekordsummen 2,4 milliarder kroner (Aaserud, 2015). Denne prisen er en økning på nesten 150% på tolv år, siden TV2 og Canal Digital kjøpte rettighetene for omkring 1 milliarder kroner i 2005 (Brenna og Fredagsvik, 2005). Som næring ser vi dermed at rettighetene til norsk toppfotball er viktigere enn noen gang for mediekonsernene.

For sponsorene og investorene i fotballklubbene har historien vært en litt annen. Ingebrigt Steen Jensen, investor og Stabæk Fotballs rike onkel, uttalelser i 1999 vitnet om en i overkant stor tro blant investorene på transfermarkedet på den tiden. Til Aftenposten

fortalte han at kjøp av ungt og billig talent ville opptil 25 ganger investert kapital i løpet av noen år (Gammelsæter og Ohr, 2002). I senere tid har det vist seg at det kun ved noen få tilfeller der investorer har investert i salgsrettigheter på enkelte spillere har gitt gevinster slik Steen Jensen spådde, mens investorenes midler i all hovedsak har blitt ansett som gaver (Johnsen, n.d.). Både uttalelsene til Steen Jensen og tallene for årene etter 2000 til NFFs rapport om klubbenes økonomi i 2013 vitner om et voldsomt overforbruk og budsjetter som ikke stemmer korrelerer meg regnskapene. Rapporten forteller at kun tre av 16 klubber i Eliteserien var i grønn sone, mens de resterende 13 klubbene var i gul og rød sone. Fotballforbundet la også frem en prognose som viste et forventet underskudd på totalt 173 millioner kroner for norske toppfotballklubber (Hernes og Askeland, 2013).

3.3 Pay and Performance

Fra spillteorien og sportsøkonomien kommer man inn på to hovedområder i teorien. Først så kalt «pay and performance», som kort forklart omhandler hvordan pengebruk påvirker sportslige resultater i ulike idretter. Noen studier viser tydelig at desto mer midler man legger i klubben eller organisasjonen, desto bedre resultater får man, mens i andre tilfeller kan større midler skape misnøye og gi negative konsekvenser. I europeisk fotball er det selvsagt at klubber rykker opp og ned i et divisjonssystem, men dette er ikke tilfellet i blant annet USA. Vi skal se på teorien som ligger til grunn for hvordan et slikt system påvirker klubbene i Norge, og hvordan det forklarer noe av den økonomiske satsningen som til tider kan virke meningsløs.

Lønninger i idretten er flittig diskutert, og spesielt det at idrettsutøvere i noen tilfeller tjener helt utrolige summer, selv om de knapt bidrar for laget sitt. I norsk fotball har det med lønninger og sportslige prestasjoner vært et tema for debatt, særlig i perioder hvor klubber er i økonomiske vanskeligheter, og spillere må tvinges ned i lønn for at klubben deres skal få det økonomiske puslespillet til å gå rundt. Brann gikk til det «steg» å innføre et lønnstak for å minske utgiftene på spillerlønninger, noe flere eksperter var kritiske til, men som i første sesong tydeligvis ikke påvirket de sportslige resultatene i noen negativ grad (Pamer, 2015a). Det er skrevet mye om dette temaet internasjonalt hvor både korrelasjon- og regresjonsanalyser har blitt anvendt (Hall, Szymanski og Zimbalist, 2002; Modello og Maxcy, 2009; Togler og Schmidt, 2007), men temaet er mindre belyst i norsk

kontekst. Av det som er skrevet internasjonalt er det helt klart en stor overvekt av artikler om amerikansk idrett, som basketball, baseball, amerikansk fotball, og engelsk fotball.

Det er enkelt å anta at man får det man betaler for, og at dermed laget med høyest lønnskostnad vinner serien, og den best betalte spilleren er den beste også sportslig. I noen idretter vil dette i større grad være tilfelle, mens i andre idretter kan det være liten eller ingen sammenheng mellom dette. Hall, Szymanski og Zimbalist (2002) gjorde en regresjonsanalyse på lønnskostnader og tabellplassering i Major League Baseball (MLB) og engelsk Premier League med data fra en 20-års periode. De kom frem til at de to faktorenes sammenheng i MLB hadde forbedret seg i perioden, men som Quirk og Fort (1999) mente, var denne sammenhengen så svak at den var «verdiløs». I en lignende studie av Hakes og Sauer (2007) I den engelske toppdivisjonen derimot, var korrelasjonen 0.76 i perioden 1974-1999. Den store forskjellen her var at det amerikanske ligasystemet er lukket, mens det engelske er åpent. Man skulle kanskje tro at alle de amerikanske ligaene med dette «lukkede» systemet ville ende med samme resultat, men i Modello og Maxcy (2009) sin artikkel om NFL og bonusordninger kom fram til at lønnskostnader påvirket både vinnprosent og inntekt for klubben i positiv grad, selv med lønnstak og andre reguleringer i ligaene.

Ellers i fotballen har man også funnet veldig varierende resultater, men ser man på det store bildet virker sammenhengen å være stor mellom lønnskostnader og sportslige prestasjoner i europeisk fotball. Sperling et al. (2010) kom fram til at lønnsnivået forklarer 85% prosent av den sportslige prestasjonen av lag i England, Italia og Danmark, noe som betyr at andre faktorer bare påvirker «spillet» med 15%. Torgler og Schmidt (2005) fant at denne effekten var svakere i Tysk Bundesliga. At det er en sammenheng eller korrelasjon er de fleste enig om, men i hvor stor grad virker å være veldig forskjellig fra land til land. Gammelsæter og Ohr undersøkte dette temaet i Eliteserien i starten av 2000-tallet og kom fram til at lønnskostnader hadde en forklaringskraft på 77% i perioden 1997-2000. Hansen og Zagheri (2015) konkluderte med 37,1% etter en korrelasjonsanalyse, noe som ikke er spesielt sterkt sammenlignet med tallene til blant annet Sperling et al. (2010).

Lønnskostnader og økonomien i norske fotballklubber har som sagt vært et hett tema i mediene, og da Brann tok grep var det flere eksperter som var raskt frempå med innspill om hvorfor grepene som ble tatt var av det mer «voldsomme» slaget. Tor-Kristian Karlsen,

tidligere sportssjef i FFK og Monaco, for øyeblikket i Israel kom med følgende kommentar: "Jeg har vanskelig for å se hvordan man skal skape vekst ved å stagge den sportslige satsingen" (Pamer, 2015a).

Som Karlsen sier, vil det være vanskelig å skape sportslig vekst ved å minske pengebruken, enkelt forklart, men det som ligger bak avgjørelsen om å gjøre endringene virker som en god løsning. Det er ikke nødvendigvis slik at mindre lønnsbudsjett vil gå ut over det sportslige, så lenge klubben forbedrer seg. Ved å endre spillerlogistikken, og forbedre apparatet rundt spillerne kan man få mer ut av spillerne (talentene) enn ved å øke de økonomiske insentivene (Hakes og Sauer, 2007; Hall, Szymanski og Zymbalist, 2002). Det er også dette daglig leder Vibeke Johannesen kommer med som motsvar til Karlsen:

Dette sier at vi har ambisjoner om å skape et fundament som er stabilt over lang tid. Vi rykket ned. Hvor mye penger brukte vi ikke i fjor? Vi rykket ned, for det. Å bruke mest mulig penger gir ikke sportslig suksess. Å bruke pengene riktig gir sportslig suksess (Pamer, 2015b).

Teorien peker i alle retninger når det kommer til hvor viktig akkurat lønnskostnader er for det sportslige resultatet. I noen ligaer er korrelasjonen veldig sterk (Sperling et al., 2010), mens i andre virker det mer tilfeldig, som for eksempel i de amerikanske ligaene nesten uavhengig av sport. Lønnskostnader og økonomi er også bare en av uendelig mange faktorer som påvirker hvilken som helst sport, og det er heller ingen garanti at om man kjøper spillere med gode ferdigheter vil føre til seiere på banen.

3.4 Nedrykk og opprykk

I de fleste studier som omhandler dette temaet blir det gjort sammenligninger mellom europeiske ligaer (åpne ligaer), og amerikanske ligaer (lukkede ligaer), slik er det relativt enkelt å se hvordan de to ligaene skiller seg fra hverandre økonomisk sett. Naturlig nok viser det seg at åpne ligaer betaler høyere summer for spiller, og til spillere (lønninger), en del av forklaringen på dette er at dersom de ikke skulle forsterke laget, risikerer laget å rykke ned og tape store inntekter over tid (Jasina og Rotthoff, 2010). Men det er ikke nødvendigvis slik at klubbene vil bruke det som kreves for å holde seg i divisjonen, som Sogndal som har hatt som mål å være blant de 20 beste klubbene i Norge. De har dermed ikke budsjettert med at de må holde seg, og vil ikke få den ødeleggende økonomiske

smellen om de skulle rykke ned. Baksmellen ved å havne på sisteplass vil altså være langt større i en åpen liga kontra en lukket liga. Dette vil være et eksempel på god «personell management», hvor de bruker pengene smartere enn å bruke alt på spillere, men heller se på andre områder i apparatet rundt spillerne som kan forbedres. Det er dette Sogndal har gjort med suksess, uten spesielt store midler sammenlignet med andre klubber: «At vi greier å hevde oss med det ressursgrunnlaget vi har, er et resultat av at mange driver dårlig.» Sogndal-ledere i 2001 (Gammelsæter og Ohr, 2002).

Roger G. Noll (2002) kom frem til lignende funn i det engelske ligasystemet i perioden 1975 til 2005. Åpent ligasystem gir høyere lønninger, da lag hele tiden vil strebe etter å komme høyere opp i systemet og forhåpentligvis kunne øke den økonomiske gevinsten. Det viste seg også at klubber i noen tilfeller ikke ville prøve å holde seg første sesongen i ny divisjon, da de ikke har de økonomiske musklene til å klare det, og dermed vil de nyte godt av godene også rykke ned igjen. I andre tilfeller var det heller ikke slik at et nedrykk ga store negative konsekvenser. Dette er så klart i engelsk fotball, hvor man har et helt annet økonomisk grunnlag enn i Norge med tanke på stadionkapasitet og tilskuere. Et annet viktig poeng er at ligaer med opp- og nedrykk, viser seg å ha mindre «uncertainty of outcome» enn ligaer uten. Dette forklares i stor grad av at dersom et av de «større» lagene skulle rykke ned, og et mindre rykke opp, vil ligaen blir mer ujevn enn den var året før (Noll, 2002).

3.5 Konkurrans balanse

Konkurrans balanse handler kort fortalt om hvor jevne lagene er i et seriespill eller en annen form for konkurranse. Dersom det er store forskjeller mellom lagene i serien vil man ha en lavere konkurrans balanse, eller en større ubalanse innad i ligaen (Owen, 2013). Det er også linker til det økonomiske spillet i fotball når det er snakk om ligaens konkurrans balanse. Rottenberg's (1956) hypotese om «uncertainty of outcome» sier at dersom et lag, eller en liga, sine resultater blir forutsigbare, vil dette føre til at tilskuerne mister interessen. Dette vil videre føre til mindre inntekter fra tv-avtaler, sponsorer, salg av supportereffekter og så videre (Grossman, 2015).

Konkurrans balansen i en gitt sportsliga eller seriesystem blir beskrevet ved hjelp av «uncertainty of outcome», et tall oppgitt som en prosent, som viser om seriens utfall er

vanskelig eller lett å forutse. En høy «uncertainty of outcome» vil si at ligaen er veldig jevn, og en tilsvarende lav prosent vil tilsvare en veldig ujevn liga (Haugen, 2003, 22-26). Haugen finner i hans bok “Always Change a Winning Team” prosentene 6.76% for norsk damehåndball i 2001/2002-sesongen, og 31.02% for Scottish Premier League i 1999/2000-sesongen. Tallet for norsk kvinnehåndball er ikke så sammenlignbart med Eliteserien, men det illustrerer godt hvor lav denne prosenten er i en liga hvor det er tilnærmet ingen spenning rundt hvem som vinner serien, og at flere av de dårligste lagene fort kan ende på ensifret poengsum når serien er ferdigspilt. Videre ser man at prosenten for den skotske topp-divisjonen er på 31.02%. Dette er fra tiden hvor det var to store lag i Skottland, og Celtic og Rangers kjempet om seriegullet hver eneste sesong. Det er dermed ikke en spesielt jevn serie, og heller en serie som ser ut til å være relativt kjedelig selv om prosenten er vesentlig høyere enn i norsk kvinnehåndball.

3.6 Lønnsdrivere

3.6.1 Påvirkningsfaktorer

Lønnsutbetalingene i klubber skjer på flere måter, hvor alle egentlig blir påvirket i stor grad av utøverens tidligere og fremtidige prestasjoner. De tre hovedkategoriene i følge Heubeck og Scheuer (2003) lønnsutbetalinger er signeringsbonus, fast lønn og prestasjonslønn. Signeringsbonus utbetales naturligvis når utøveren signerer for klubben, mens den faste lønnen blir forhandlet frem av agent/utøver og klubben, de to summene vil være sterkt påvirket av potensiale og hva utøveren allerede har vist. Bonuser basert på sportslige prestasjoner etterbetales når utøveren utløser klausulene i kontrakten. Om man ser videre på hva som påvirker kontraktene og summene involvert er det også andre faktorer som må nevnes. Frick (2011) kom frem til at det første og fremst var de nevnte grunnene ovenfor som var viktigst, men at også faktorer som nasjonalitet vil ha innvirkning.

3.6.2 Fangens dilemma

Fangens dilemma er en kjent situasjon i næringslivet, men den fungerer like godt om man skriver det om til å passe til denne oppgavens problemstilling. I den opprinnelige situasjonen er det to personer (fanger), som har mulighet til å tyste på den andre for selv å

gå fri. Dilemmaet er at den andre kan gjøre det samme uten at den første personen vet om det. I sportslig kontekst, og i dette tilfellet blir det derfor slik at personene byttes ut med lag som kan øke eller senke den økonomiske «innsatsen» med tanke på nye spillere. Mer penger vil i dette tilfellet føre til bedre spillere, noe markedet også ser ut til å være enig i. Om det første laget øker vil de få en fordel ovenfor det andre laget, og motsatt om det andre laget øker først. Problemet er at når det andre laget skjønner dette, vil de også øke, og de er tilbake til status quo, og man er tilbake til start. Økt pengebruk men ikke noe større overtak, og klubbene vil i tillegg ha større utgifter enn de hadde i utgangspunktet. På den måten har ingen av lagene tilegnet seg en fordel, men begge har større utgifter. Dermed har i bunn og grunn begge lagene tapt på det.

		Lag Y	
		Øker ikke	Øker
Lag X	Øker ikke	$X = Y$	$Y > X$
	Øker	$X < Y$	$X = Y$

Figur 2: Fangens dilemma med fotball som kontekst

3.6.3 Lønnsspiral

Lønnsspiralen i norsk, og internasjonale fotball forøvrig, kan sees på som et uendelig fangens dilemma. Bertheussen (2011) beskriver lønnsspiralen som en gorisk knute, som starter med at klubbene øker lønnskostnadene og slik forventer bedre sportslige resultater. Videre vil det ende med enten suksess eller fiasko, hvor noen klubber vil øke lønnskostnadene for å komme seg ut i Europa, mens andre vil øke for å unngå nedrykk. Etter å ha gått en slik runde er klubbene tilbake til start, og begynne på en ny runde uten at noen av klubbene har fått nevneverdige resultater. Her ser man fort at situasjonen blir veldig lignende «fangens dilemma», når noen lag øker innsatsen, tør ikke de andre lagene å ikke gjøre det i frykt for å falle fra. Det kan derfor argumenteres for at et lønnstak hadde hjulpet klubbene, og i tillegg gjort at forskjellene fra klubb til klubb hadde blitt mindre (Gammelsæter og Ohr, 2002).

4.0 Metode

Det vil i denne delen bli gjort rede for de metodiske valgene som er tatt i i denne avhandlingen. Vi vil gå nærmere inn på variablene som påvirker resultatet, samt at de ulike formlene og analysene som er tatt i bruk vil bli redegjort for.

4.1 Metode og tilnærming

For å gjennomføre analysene i denne besvarelsen er det lønnsstall, tabellplassering og poengsum, altså talldata som brukes. Data som kan tallfestes er noe av det som kjennetegner kvantitative studier, og denne tilnærmingen er derfor valgt i denne avhandlingen (Ringdal, 2007). Det ville vært svært vanskelig å gjennomføre en slik analyse uten en kvantitativ tilnærming der vi nådde ut til så stort utvalg som mulig av klubbene som har vært en del av utvalget i løpet av tidsperioden studiet går over, kontra en kvalitativ tilnærming der vi hadde gått i dybden på noen få klubber.

Ved oppstart av avhandlingen var det valgt en induktiv tilnærming til studiet.

Datainnsamling ble først gjennomføring, og analysen av opplysningene som ble samlet inn dannet grunnlaget for teorien som ble tatt i bruk. Dette er en tilnærming som er gunstig ved studier som det finnes lite informasjon om fra tidligere (Ringdal, 2007).

4.1.1 Langsgående tidsdesign

Langsgående tidsdesign har tre kjennetegn (Ringdal, 2007):

- Data samles inn over minst to tidspunkter
- Enhetene må være de samme gjennom hele perioden, eller i det minste sammenlignbare.
- Analysen baseres på å sammenligne data over tid.

I denne avhandlingen er det samlet inn data for ni år. Videre brukes de samme enhetene, og i alle fall sammenlignbare. Enhetene, i dette tilfellet klubbene, vil variere litt da klubber som rykker ned ikke vil være en enhet som brukes året etterpå, mens klubbene som rykker opp vil overta plassen i analysen. Lagene som unngår nedrykk vil fortsatt være en del av videre analyse. På den måten vil noen enheter erstattes med sammenlignbare, mens andre vil forbli en del av analysen hvert for hvert år..

Analysen som gjennomføres basert på å sammenligne data over tid, slik Ringdal fastslår at langsgående tidsdesign gjør. I avhandlingen vil det bli tatt for seg data fra år 2008, og sammenligne dette med årene som kommer frem til 2016 for å se om det finnes korrelasjon mellom lønnskostnader og tabellplassering over tid.

4.2 Korrelasjonsanalyse

For å besvare den valgte problemstillingen er det naturlig å bruke korrelasjonsanalyse for å få et nøyaktig svar på hvor stor sammenhengen er mellom «pay and performance» i Eliteserien i perioden 2008 til 2016 (Kringstad og Olsen, 2013). Ved å gjennomføre en korrelasjonsanalyse får man et enkelt bilde av hvor stor samvariasjonen er mellom to ulike variabler. I denne analysen er det bare to variabler, vi ser derfor etter en lineær sammenheng mellom variabler, og det er derfor naturlig å bruke Pearsons r , for å måle dette. Ved å bruke Pearsons r ser man ikke bare styrken på samvariasjonen, men også om samvariasjonen er negativ, positiv eller fraværende. Etter gjennomføring av korrelasjonsanalysen får man da en standardisert koeffisient som vil variere fra minus en til pluss en. Minus en tilsvare perfekt eller fullstendig negativ sammenheng, og pluss en perfekt positiv sammenheng. Dersom korrelasjonen er null beskrives korrelasjonen som ikke-eksisterende (Johannesen et al., 2010)

Korrelasjonens styrke bestemmes i noen grad av hvor stor korrelasjon man forventer, og av hva det er som undersøkes. Som nevnt tidligere har vi ikke de helt store forventningene. Dette fordi det er som sagt bare to, maks tre, klubber som rykker ned hver sesong, og det er de fleste sesonger flere enn tre lag som kjemper om å unngå nedrykket. Det skal derfor ikke mange poengene til for at et lag med minst i lønnskostnader ender over nedrykksplassene.

4.3 Konkurrans balanse

Når man undersøker i hvor stor grad en sportsliga er jevn eller ujevn, er det flere mulige metoder som har blitt brukt tidligere. Det vanligste er å bruke statistisk mål som for eksempel standardavvik (Dobson og Goddard, 2011). Det finnes også andre måter å måle slik på, som korrelasjonskoeffisienter (Diaconis og Graham, 1977), men de som er viktige i vår analyse er de som måler avstandene lagene imellom innad i serien (Sen, Salama og

Quade, 2011). Feddersen og Maenning (2005) undersøkte påstanden om at konkurransebalansen i de store sportsligaene har blitt dårligere i nyere tid. De fant ingen bevis på at dette var tilfelle. De tok heller ikke for seg norsk fotball, men det gir en viss indikator på hva man kan forvente av denne analysen.

I denne avhandlingen er en analyse på konkurransebalansen i ligaen brukt som en tilleggssanalyse til korrelasjonsanalysen i forrige delkapittel. Formålet med dette er forhåpentligvis å se noen sammenhenger, som det kan være mellom de to nevnte analysene. Fremgangsmåten i denne analysen er hentet fra ”Always Change a Winning Team” av Kjetil K. Haugen (2003), og regner ut en prosent som viser «competitiveness» i den aktuelle ligaen. Formlene nedenfor er brukt i vår analyse slik som anvist av Haugen, med MCP (maximal competitive point) satt til 38 poeng. Og LCP (least competitive point) slik at førsteplassen vinner alle kampene, andreplassen vinner alle kampene unntatt mot førsteplassen, tredje vinner mot alle utenom lagene over de på tabellen, og så videre.

$$\sigma_{max}^2 = \frac{1}{N} \sum_{i=1}^T (LCP_i - MCP)^2 \quad (1)$$

Den første formelen (1) måler den største mulige variasjonen i poeng for lagene i serien, forutsatt definisjonene av MCP og LCP. Deretter måles hvordan den egentlige variasjonen i poeng for lagene er i ligaen ved formelen under.

$$\sigma_L^2 = \frac{1}{N} \sum_{i=1}^T (LCP_i - AP_i)^2 \quad (2)$$

Videre deler man summen fra formel (1), på summen fra andre formel (2), som vist i formel (3). Slik vil man få en lavere prosent ved stor variasjon i poeng, og høyere prosent ved mindre variasjon i poeng innad i ligaen.

$$\rho L = \frac{\sigma_L^2}{\sigma_{max}^2} \cdot 100 \quad (3)$$

Slik finner man i hvor stor grad ligaen har høy eller lav «uncertainty of outcome» (UOO). Desto lavere prosent, desto lavere UOO, og dermed en mer forutsigbar liga. Og motsatt or

høy uforutsigbarhet i ligaen, desto høyere prosent, desto større grad av UOO. Denne analysen vil i stor grad avdekke hvordan konkurransebalansen i Eliteserien har utviklet seg de siste ni sesongene, og gi en indikator på hvor den er på vei. Videre blir den som tidligere nevnt brukt opp mot korrelasjonsanalysen for å se hvordan de to kan samvariere eller ikke ha noen samvariasjonen i noen grad.

4.4 Forventninger til analysen

Fra tidligere hadde vi ganske klare forventninger om at det var en sterk korrelasjon mellom lønnskostnader og tabellplassering for nedrykkslagene. Dette fordi de siste årene har vært en stor overvekt av antall svakere lag i norsk sammenheng som har rykket ned, enten i første eller andre sesong i Eliteserien. Eksempelvis Mjøndalen IF som rykket opp for første gang på nærmere 30 år, og som forventet rykket ned igjen umiddelbart. Ved å se på tidligere studier på korrelasjon med de samme variablene styrket det egentlig vårt inntrykk av hvor forutsigbar fotballen er når man ser på tallene bak prestasjonene.

Det har som tidligere nevnt blitt gjort mange lignende studier, men da i stor grad på andre ligaer enn Eliteserien, og heller på amerikanske sporter eller europeisk fotball og helst engelsk fotball. I europeisk kontekst fant Sperling et al. (2010) en sammenheng på 0.80, med andre ord en 80% forklaringskraft mellom variablene lønnskostnad og tabellplassering. Hakes og Sauer (2007) gjorde en tilsvarende studie på den engelske toppdivisjonen i fotball over en periode på 15 år. Her kom man fram til at forklaringskraften var på 76%. I europeisk fotball ser det derfor ut som at sammenhengen er mellom 70 og 80 prosent, noe som er relativt høyt. I norsk fotball er det blant annet gjort to studier på dette temaet. Gammelsæter og Ohr (2002) fant en korrelasjonskoeffesient på 0.77 i Eliteserien i perioden 1997-2000. Hansen og Zagheri (2015) fant imidlertid en korrelasjon på 37,1%, men da i årene 2010 til 2013.

De nevnte studiene tyder på at korrelasjonen i Eliteserien burde være relativt sterk, men den kan også være lavere enn forventet, slik studiet til Hansen og Zagheri (2015) kom frem til. Dette studiet tar bare for seg fire år, og vi håper derfor at vi vil få et sterkere og mer nøyaktig resultat ved å bruke ni år. Ingen av de nevnte fokuserer spesifikt på nedrykksklubber, noe som gjør at våre resultater kan være veldig langt unna de tidligere studiene. Vi har derfor ikke de helt store forventningene til korrelasjonen for

nedrykksklubbene, da det bare er snakk om to, eller maks tre, tabellplasseringer som kan føre til dette.

4.5 Variablene

For å besvare problemstillingen har vi som nevnt sett på to variabler; lønnskostnader og tabellplassering. I dette delkapittelet vil de to variablene bli presentert og spesifisert ytterligere. Det vil også bli gjort nødvendige avgrensninger, samt at tallenes reliabilitet og validitet vil bli drøftet.

4.5.1 Lønnskostnader

For å finne fram til klubbenes lønnskostnader har vi benyttet klubbenes regnskapstall, og posten «lønnskostnader». Denne posten inkluderer alle lønnskostnader som er utbetalt fra klubben. Det vil si at posten ikke bare har med lønn til spillere, trenere og støtteapparat, men også lønn til de som jobber i administrasjonen eller har andre oppgaver i klubben. Ved å hente tallene våre herfra ble det mye lettere å innhente data, da ingen eller veldig få av klubbene oppgir hvor mye av lønnsbudsjettet som går til spillere eller trenerapparat. Det kan diskuteres hvorvidt hele organisasjonen påvirker hvordan klubben gjør det sportslig, men vi mener at hele organisasjonens innsats er viktig for at klubben skal oppnå resultater. Klubbenes regnskapstall fra årsrapportene er dermed optimalt i denne typen avhandling. Tallene vi har brukt er hentet fra nettsider som www.purehelp.no, www.proff.no, www.forvalt.no, eller fra årsrapporter publisert på klubbenes nettsider. Årsrapportene i de fleste klubbene i Norge er offentlig informasjon, selv om det raskt viste seg at ikke alle er publisert slik de er mulig å finne på nett.

Ved innhenting av dataene oppstod det flere problemer. Som nevnt ovenfor er det ikke alle klubbene som har publisert årsrapportene, og det blir dermed litt vanskeligere å finne frem til de riktige tallene. Et annet problem som gjorde datainnsamlingen litt vanskeligere er klubbenes organisering i Norge. Klubbene er naturligvis organisert på ulike måter da størrelsen varierer i stor grad. En liten klubb som Mjøndalen vil ikke trenge i nærheten av et like stort apparat rundt klubben som de større klubbene, eksempelvis Vålerenga og Rosenborg. Videre er noen av klubbene registrert som et selskap, og andre registrert som flere forskjellige selskaper som alle er knyttet til klubben. Da oppstod problemet eller spørsmålet om hvilke tall det er som skal knyttes til klubben som er representert i

Eliteserien. I de fleste tilfellene var det ikke vanskelig å se hvilke tall som hørte til hvilke deler av klubbene, mens det i andre tilfeller var mindre tydelig. Vi mener uansett at dataene vi baserer våre analyser på er pålitelige. For noen av klubbene var det ikke mulig å finne regnskapstall for enkelte år, disse er satt og markert som «missing» i analysene, og dermed ikke med i korrelasjonsanalysen.

4.5.1.1 Manglende tall

Som nevnt i delkapittelet over oppstod det noen problemer med datainnsamlingen fra noen klubber. De vanskeligste var naturligvis i de tidligste sesongene vi tar for oss, og da er det snakk om Hamarkameratene og Lyn. Etter å ha kontaktet klubbene viste det seg at ingen av de som jobbet i administrasjonen i dag, har noen gang hatt tilgang til årsrapportene for 2008 og 2009. Etter mye om og men fant vi til slutt frem til lønnskostnaden til Lyn i 2008, og kunne slik regne oss frem til et tall som vil tilsvare cirka hvor lønnskostnadene ville være i 2009. Lyn Fotball ble slått konkurs i starten av 2010, før årsrapporten for 2009 ble publisert, det var derfor umulig å finne frem til den. 2008 var året hvor hele korthuset til Lyn begynte å rase sammen, og en etter en forsvant store spillere som Odion Ighalo, Eddie Gustafsson, Lars Kristian Eriksen, Espen Hoff og Shane Stefanutto. På toppen av det hele gikk trener Henning Berg til Lillestrøm, og Kent Bergersen fikk oppgaven å styre skuten inn i isfjellet. Ved å se på nyhetsartikler fant vi til slutt frem til en som hadde en oversikt over inntekten til flere av spillerne, derav flere av de som gikk fra Lyn før 2009 (Svardal, 2008). Av de som gikk fant vi lønnen til halvparten av spillerne som gikk, men ikke til de største stjernene. Det ble gjort rede for over 5,5 millioner i lønn, og det er uten Gustafsson, Eriksen, Hoff, Opheim og Velten (Bøthun og Byermoen, 2009). Gustafsson ble sett på som en av de aller viktigste i laget, sammen med blant annet Hoff og Eriksen. Eriksen brukte også en mulig overgang til AaFK for å få bedre lønn i Lyn, så man kan anta at han også hadde en solid lønn i Lyn så lenge han var der (VG, 2006). Vi antar derfor at resten av spillerne og trenerapparatet som gikk fra klubben i 2009 hadde en lønnskostnad på rundt seks millioner årlig.

Det andre problemlaget fra de tidligste årene er som sagt HamKam som rykte ned i 2008-sesongen. Situasjonen i denne klubben var i stor grad lik den i Lyn. Økonomien var preget av blodrøde tall og de hadde på dette tidspunktet allerede begynte å ned-hoggingen av budsjettet. Fra nettsider som purehelp.no fant vi at lønnskostnaden var nesten 22 millioner i 2009, men dette er året etter de måtte ta turen ned i 1. divisjon. I en artikkel i Aftenposten

(Stormoen, 2010) kommer det fram at HamKam måtte kutte drastisk i budsjettene, og gikk fra 55 millioner i 2008 til 13-14 millioner i 2010. Det er vanskelig å gi et nøyaktig estimat for hva lønnskostnaden var i 2008, men siden den posten var på nesten 22 millioner i 2009, regner vi med at den var litt høyere, men ikke så mye da de allerede har kuttet drastisk.

4.5.2 Tabellplasseringer

Vi benytter klubbens sluttstilling ved ferdigspilt seriespill som mål for sportslige prestasjoner. Det er flere andre mulige valg som variabler for mål av sportslig prestasjon, men vi mener at tabellplasseringen ved sesongslutt gir et best mulig bilde av hvordan et lag har prestert. Et annet alternativ er å ta med for eksempel prestasjoner i cupen, eller hvordan laget har gjort det i europeiske cuper (om et eller flere lag deltar i Europa League etc.). Vi valget å gå for det mest åpenbare valget, nemlig tabellplassering i seriespillet, da dette gir et godt bilde på hvordan laget har prestert gjennom en hel sesong. Prestasjoner i norgesmesterskapet (cup) vil i stor grad være mer tilfeldig, da det er veldig forskjellig hvordan lagene prioriterer cupen. Et annet argument er at dersom noen av de store lagene i Eliteserien skulle ryke ut tidlig i cupen, vil de gå glipp av mange poeng de resterende cuprundene, selv om laget gjør det bra på andre arenaer og gjennomfører en solid sesong.

4.5.3 Avgrensninger

Som nevnt i delkapittelet «Lønnskostnader» oppstod det noen problemer ved innsamlingen av regnskapstallene fra de aktuelle klubbene. For noen av klubbene var ikke regnskapstallene tilgjengelig på nett, men ved å kontakte den økonomiansvarlige i klubbene fikk vi tettet flere «hull», men ikke alle. Analysen inneholder derfor tall fra 20 av 21 lag, det eneste laget som mangler er Sandnes Ulf. Av de 20 klubbene det var mulig å finne regnskapstall for, var det mangler i tallene fra fire klubber: Sarpsborg 08, Lillestrøms SK, Vålerenga IF og Strømsgodset. I de klubbene mangler det fra et til tre år med lønnskostnader. Med tanke på at det er samlet inn

4.5.4 Reliabilitet

Reliabilitet forteller oss noe om nøyaktigheten, troverdigheten og påliteligheten til et studie og dets datamateriell (Ringdal, 2007). Det er flere måter å måle og teste reliabiliteten på er ved kildekritikk. Med dette menes det at en går kildene som er brukt i

sømmene, for å sjekke at disse er til å stole på, og at de er relevant for hva studiet ønsker å undersøke.

I vårt tilfellet er kildene som er brukt svært troverdige. Det er stort sett bare brukt kilder som kommer direkte fra klubbene (årsberetninger), eller kilder som refererer til klubbens regnskaper og årsberetninger. Disse kildene er www.purehelp.com og www.proff.no. Regnskapene som det refereres til må anses som svært pålitelige da disse er lovregulert av statlige organer, og er strengt forbudt å jukse med. Regnskapene skal også godkjennes av klubbens styre før det offentliggjøres. Med disse kildene som bakgrunn for datamaterialet anser vi dataen som troverdig. Videre er kildene i avhandlingen tilsvarende studier med tilnærmet lik metode slik at forskningsresultatene skal være sammenlignbar.

4.5.5 Validitet

For at et kvantitativt studie skal være nyttig for flere enn bare den populasjonen som er undersøkt, er det viktig å være bevisst på studiets validitet. Vi skiller da mellom intern og ekstern validitet.

Intern validitet forteller noe om hvor godt man har klart å måle det man ønsket å undersøke (Grønmo, 2004). Har vi målt det problemstillingen spør om? Problemstillingen reiser spørsmål om det finnes sammenhenger mellom lønnskostnader og tabellplassering i Eliteserien. Tallene vi har brukt for å måle dette er lønnskostnader, hentet fra klubbens regnskaper. I så måte har vi målt det vi skulle måle. Det kan likevel reises spørsmål om lønnskostnader vil være det samme i alle regnskaper, da noen kan inkludere hele breddeavdelingen, mens andre kun har fokus på førstelag. Dette ser vi ved at klubbene organiserer seg ulikt. Det kan også drøftes hvorvidt det er lønningene som skaper tabellplassering, eller om det er tabellplassering som skaper lønningene, slik det nevnes i kapittel 6.5. Til tross for disse usikkerhetene har vi brukt tall med høy reliabilitet, og målingene vil i så måte være valid.

Studiets eksterne validitet forteller oss noe om i hvor stor grad resultatene er overførbare til andre populasjoner og omgivelser (Jacobsen, 2005). Skog (2010) fastslår at det ikke er

en bestemt måte å måle dette på, men at en må vurdere det fra hvert enkelt studie for å se hvilken relevans og overførbarhet resultatene vil ha. I vårt tilfelle kan det tenkes at resultatene vil være overførbare, gitt at forholdene er relativt lik. Øverste nivå i Sverige og Danmark vil i så måte ha ganske like rammevilkår og er dermed tenkelig at vil kunne være overførbar. Det er dog vanskeligere å si noe om hvor stor overførbarhet resultatene vil ha for andre idretter, hvor gjerne ligasystemet og poengfordeling vil være annerledes. Et eksempel på dette kan være idretter i Amerika, som for eksempel ishockey og basketball hvor uavgjort ikke er et mulig utfall, det er langt flere lag, i tillegg til at klubbene begrensnings på hvor mye de kan bruke på spillerlønnings.

5.0 Resultat

I denne avhandlingen har vi ikke bare avdekket spørsmålet problemstillingen reiser, men også andre sammenhenger for nedrykksklubbene, samt funn angående korrelasjonen generelt i Eliteserien, og konkurransebalansens utvikling i perioden fra 2008 til 2016. I dette kapittelet legges de ulike funnene frem hver for seg, før de drøftes både separat og opp mot hverandre i neste kapittel.

5.1 Nedrykksklubbene

I løpet av den analyserte perioden var det totalt 20 nedrykksklubber fra Eliteserien, men av de var det fem klubber som rykket ned to ganger, det var med andre ord 15 forskjellige klubber. Av de 20 som er definert som nedrykksklubber i denne perioden, var det to av klubbene som ikke har oppgitt noen lønnskostnad for nedrykksåret. Samtidig har vi Brann som blir sett på som en «uteligger» i denne avhandlingen. Dette er bakgrunnen for at analysen er basert på 17 observasjoner for nedrykksklubbene. Av de 17 nedrykksklubbene var det åtte av de som hadde lavest eller nest lavest lønnskostnader for sitt nedrykksår. Korrelasjonen mellom lønnskostnader og tabellplasseringen for nedrykksklubbene er dermed 47,06%.

5.2 Korrelasjon i Eliteserien

Gjennom de ni årene vi har analysert, var det veldig sprikende funn i Eliteserien. I analysens første år med observasjoner, 2008, var korrelasjonen bare -0.2499. Dette er så lavt at man ikke kan si det er noen nevneverdig korrelasjon. Dette var også bunnpunktet i observasjonsperioden, og korrelasjonen tok seg opp raskt etter 2008. Fra 2009 til 2015 varierte korrelasjonen hvert år, og steg og sank nesten regelmessig annethvert år. Korrelasjonen i denne perioden var på det høyeste -0.5934 og -0.3413 på det laveste. De to siste årene, i 2015 og 2016, gikk korrelasjonen opp til -0.6404 i 2015 og -0.7362. Gjennomsnittlig korrelasjon i perioden er på 49.50%. Tendensen i analysen er at korrelasjonen har blitt vesentlig sterkere de siste årene.

Korrelasjon i Tippeligaen

2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
24,99%	57,38%	35,14%	37,48%	59,35%	44,30%	49,22%	64,04%	73,62%

Tabell 1: Korrelasjon i prosent i Eliteserien fra 2008 til 2016.

5.3 Konkurrans balanse

Konkurrans balansen, målt i «uncertainty of outcome», varierte noe gjennom perioden. I løpet av de ni analyserte sesongene var gjennomsnittet på 30,63%, noe som ikke er spesielt høyt. Som nevnt i både kapitlet om teoretisk bakgrunn, og metode-kapitlet ønsket vi å måle konkurrans balansen opp mot korrelasjonen for å se om man kunne finne en samvariasjon mellom de to målene enkelte år. Ved å se på konkurrans balansen år for år ser man fort at den beveger seg opp og ned annethvert år, uten de helt store endringene. Det eneste året som skiller seg veldig ut er 2015 hvor konkurrans balansen var på bare 18,89%, noe som er betraktelig lavere enn de andre årene.

Konkurrans balanse								
2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
32,84%	34,21%	27,57%	36,22%	31,54%	34,68%	27,34%	18,89%	32,36%

Tabell 2: Konkurrans balanse i prosent i Eliteserien fra 2008 til 2016.

6.0 Diskusjon

6.1 Drøfting av resultater

Analysene i denne oppgaven avdekket en hel rekke interessante funn. Funnene er ikke bare gjort på det problemstillingen skulle avdekke, men også på generelt grunnlag i Eliteserien, og på konkurransebalansen i ligaen i perioden. Mot slutten av kapittelet skal vi også ta for oss videre forskning og de sterke og svake sidene med våre analyser.

Resultatene som kom frem av analysene som ble gjort i denne avhandlingen viste at det var store variasjoner i korrelasjonen mellom lønnskostnader og tabellplassering fra sesong til sesong. Korrelasjonen varierte fra 73.62% til 25%, mens den totale korrelasjonen over de ni årene var 49.5%. Dette forteller at det ikke nødvendigvis er dømt til å gå bra med klubbene som har høyt lønnsbudsjett og tilsvarende dårlig med klubbene med lavt lønnsbudsjett hver enkelt sesong, men at det over tid vil være en fordel for de rikere klubbene. Hansen og Zagheri (2015) fant en korrelasjon mellom lønnskostnader og tabellplassering på 37.1% over fire sesonger. Dette studiet tok imidlertid for seg de to øverste nivåene i norsk herrefotball. OBOS-ligaen, nest øverste nivå, har langt mindre differanser i lønnskostnadene, og konkurransen er mer likestilt. Lagene vil dermed være vanskeligere å skille på akkurat dette punktet (Hansen og Zagheri, 2015). Gammelsæter og Ohr (2002) gjennomførte også en lignende studie i Eliteserien i 1997 til 2000. Resultatene av dette var en korrelasjon på 77% i perioden.

Som vi ser fra resultatene vi har kommet frem til kan variasjonen i korrelasjonen være stor fra sesong til sesong. Det er naturlig at korrelasjonen fra analysen vår, som er gjort over ni sesonger, vil være lavere enn korrelasjonen i studiet til Gammelsæter og Ohr (2002) da denne var over fire sesonger. Det er også gjort betydelige endringer på ligasystemet i Eliteserien, med en økning i antall lag fra studiet til Gammelsæter og Ohr, noe som kan ha en innvirkning på korrelasjonen. Korrelasjonen for nedrykksklubbene på 47,06% er så vidt under den totale korrelasjonen i perioden. Dette er noe misvisende da korrelasjonen for nedrykksklubbene er høy med tanke på hvor få plasser det er snakk om sammenlignet med hele Eliteserien.

6.2 Flere sammenhenger for nedrykksklubbene

Da vi gikk gjennom alle nedrykksklubbene gjennom perioden ble det fort åpenbart at de aller fleste hadde mye til felles. Det eneste laget som skilte seg ut som en «uteligger» var Brann i 2014. En «uteligger» er i dette tilfellet Brann som på ingen måte ligner på de andre nedrykksklubbene med et budsjett og en lønnskostnad som er to til fire ganger større enn de andre klubbene som rykker ned. Brann er derfor ikke regnet med i analysene, da de på ingen måte har likhetstrekk med de andre klubbene. Hvordan de klarte å rykke ned i OBOS-ligaen er egentlig et veldig godt spørsmål, men svaret får man nok aldri vite. I perioden er det totalt 20 klubber som har rykket ned, av de var det 14 forskjellige klubber, da Bodø/Glimt, Start, Sandefjord, Hønefoss og Fredrikstad rykket ned to ganger i løpet av de ni årene.

Sesong	Lag	SC	Heislag	2-ses. Max	En av de tre
2016	B/G		✓		✓
	Start		✓		✓
2015	Mjøndalen	✓		✓	✓
	Sandefjord	✓	✓	✓	✓
2014	Sogndal	✓			
	Sandnes Ulf	M			
	Brann (-)				
2013	Hønefoss Tromsø			✓	✓
2012	Fredrikstad	✓		✓	✓
	Stabæk	✓			
2011	Start		✓		✓
	Sarpsborg 08	M		✓	✓
2010	Sandefjord		✓	✓	✓
	Kongsvinger	✓		✓	✓
	Hønefoss			✓	✓
2009	Fredrikstad				
	B/G Lyn	✓	✓	✓	✓
2008	HamKam	✓		✓	✓
		47,06 %	31,57 %	52,63 %	73,68 %

Tabell 3: Flere sammenhenger for nedrykkslag 2008-2016.

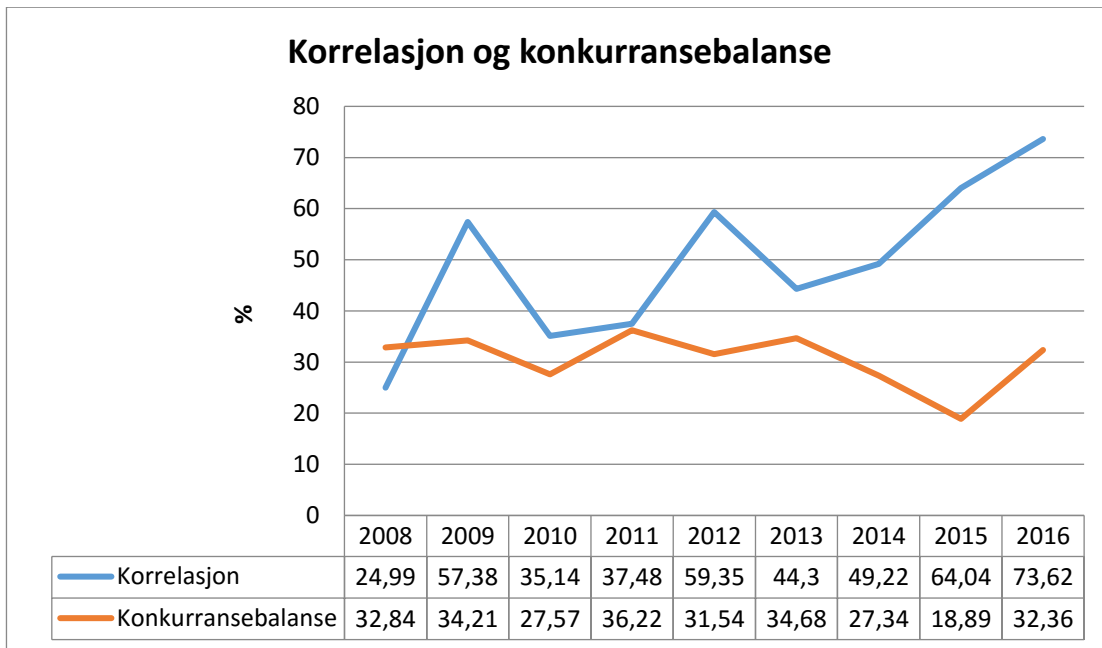
Som nevnt tidligere viser våre analyser at 47,06% av lagene som rykket ned var et av de to lagene med lavest lønnskostnad i deres nedrykksesong. Videre undersøkelser viste også at 31,57% av lagene var det vi har definert som «heislag», som er lag som har rykket ned to

eller flere ganger i løpet av perioden . Dersom analysene hadde vært over enda flere år hadde nok antall «heislag» vært adskillig høyere da for eksempel Sogndal ikke er regnet som «heislag» siden de bare har et opprykk og et nedrykk i perioden, men også gjorde det samme tidligere på 2000-tallet. Videre viser det seg at 52,63% av lagene ikke overlevde mer enn maksimalt to sesonger i den øverste divisjonen. Til slutt endte man opp på at bare 26,32% av lagene som rykte ned, ikke hadde noen tydelige tegn på å være en nedrykksklubb.

Man ser derfor tydelige tegn på at nedrykksklubbene ofte har et eller flere fellestrekk ved seg som gjør det letter å identifisere nedrykksklubber. Det ser også ut til at dersom man går lenger tilbake i tid, så kan man finne enda sterkere samvariasjoner ved de som er nevnt i dette delkapittelet. Noe som også er verdt å legge merke til, er at dersom våre 73,68% holder seg ved like vil det ikke bli så mange store overraskelser i nedrykksstriden de neste årene.

6.3 Samvariasjon mellom konkurransebalanse og korrelasjon

Dersom korrelasjonen mellom lønnskostnader og tabellplassering er høy, betyr det indirekte at tabellen er forutsigbar ved at det laget som har høyest lønnskostnader ender øverst, det med nest høyest på andreplass og så videre. Dette forteller oss bare til en viss grad for forutsigbar ligaen og nedrykkskampen er. Det korrelasjonen ikke sier noe om, er om det er store forskjeller i ligaen med tanke på hvor mange poeng lagene får nedover på tabellen. Vi gjorde derfor en annen analyse, denne gangen på konkurransebalansen for hvert av de ni årene.

Tabell 4: Korrelasjon og konkurransebalanse fra 2008 til 2016.

Våre funn viser at konkurransebalansen holder seg i stor grad stabilt mellom 27,34% og 36,22%, med et unntak. Som nevnt ovenfor vil et perfekt tilfelle være at høy korrelasjon tilsvarer lav konkurranse. Dette er også tilfelle i 2015 hvor korrelasjonen er 64% og «uncertainty of outcome» 18,89%. Det vil si at den store korrelasjonen direkte eller indirekte fører til at utfallet i seriespillet er veldig ujevnt, og «kjedelig». Et annet interessant funn var at i 2008, sesongen med klart lavest korrelasjon, gjorde ikke det noe nevneverdig utslag på konkurransebalansen som var 32,84%. Med en lav korrelasjon hadde «uncertainty of outcome» i mange tilfeller vært høy, men dette bekrefter bare at de to ikke nødvendigvis er så avhengige av hverandre.

6.5 Hva påvirker hva?

Lønnskostnader i idrettsklubber er på mange måter som lønnskostnader ellers i arbeidsmarkedet. Noen har en lønnsstruktur som i baseres mest fast lønn, mens andre klubber bruker mer bonusbaserte lønninger. I norsk toppfotball er bonusbaserte lønninger blitt langt mer vanlig de siste årene, og samtlige av de seksten største klubbene (per våren 2016) hadde en form for bonusbasert lønssystem til sine spillere (Arenberg og Haraldsen Hvamstad, 2016). En bør derfor være bevisst på at det ikke i nødvendigvis alltid vil være

lønnskostnader som driver tabellplassering, men at også høyere tabellplassering kan gi høyere lønninger i form av bonusutbetalinger.

6.6 Andre faktorer

Fotball er et spill, og som de fleste andre spill blir utfallet i fotballkamper påvirket av uendelig mange faktorer, og det må nevnes i en slik oppgave. Fordelen med å se på resultater på sesongbasis og over så lang tid er at man får et best mulig bilde av de sportslige resultatene for lagene over tid. Selv om resultatene over tid viser ganske bra hvordan lagene presterer, er det flere faktorer som burde nevnes som påvirker resultatene i enkeltkamper.

Først og fremst har man de personene som direkte påvirker kampens utfall. Det er da snakk om spillerne på banen, innbytterne, og til dels trenerapparat. Indirekte har man også resten av støtteapparatet som har innvirkning på spillernes fysiske form, og i tillegg alle andre som kan påvirke motivasjonen til spillerne for eksempel. Da må man også ta med tilskuere på kampene og dommere i den aktuelle kampen. Videre har man også alle andre ansatte i klubbene, som for eksempel de som sitter i administrasjonen, styrer økonomien, akademier, sponsorer, eiere, eller speidere. Økonomien bestemmer i stor grad hvor bra et lag gjør det sportslig. Desto mer midler, desto mer til overganger og lønninger, og desto bedre spillere kan laget få tak i (i de fleste tilfeller) (Haugen, 2003).

6.7 Styrker og svakheter

6.7.1 Styrker

Denne avhandlingen har innhentet data og gjort observasjoner over en periode på hele ni år og sesonger. Det er en klar fordel for oppgaven at tidsperspektivet har vært så langt og dekket en lenger periode, selv om det har skjedd endringer i tabellsystem i løpet av denne tiden. Jo flere observasjoner og måledata man har, jo nærmere kommer man de sanne tallene (Aarnes, 2011). Andre lignende analyser og avhandlinger som Gammelsæter og Ohr (2002), og Hansen og Zagheri (2015) har bare observasjoner fra tre og fire sesonger.

Over de ni årene som det ble gjort observasjoner fra er tallmaterialet relativt sterkt. Av de 142 lønnskostnadene vi skulle finne er det bare fjorten som mangler. Av de 20 klubbene som har rykket ned i perioden er det bare to klubber som ikke har delt sine lønnskostnader, eller som har vært mulig å stipulere lønnskostnadene til. Tallmaterialet er stort og solid, men har likevel noen mangler. De aller fleste dataene er dermed dekket, noe som gjør at vi med større sikkerhet kan si at resultatet vi har kompt frem til er reelt.

6.7.2 Svakheter

Avhandlingen har også noen svakheter som er verdt å trekke frem. I motsetning til Hansen og Zagheri (2015) tas det bare hensyn til ligaen, og ikke til andre variabler som kan ha en vesentlig påvirkning på resultatet, som for eksempel cupspill. Klubber som kommer langt i Norgesmesterskapet vil få en større kampbelastning. Det kan tenkes at dette kan påvirke resultater i ligaen. Det vil alltid være mange faktorer som kan påvirke resultatet. I denne avhandlingen har det bare vært fokusert på én, så dette forteller bare en liten del av det store bildet. Som tidligere nevnt er det noen mangler i tallmaterialet. FK Lyn Oslo og HamKam lønnskostnader fra sesongene de rykket ned var ikke mulig å oppdrive. Det ble da stipulert lønnskostnader for disse to årene basert på regnskap fra året før nedrykk, estimerte budsjettkutt som var offentlig uttalt, og salg av spillere med lønnstall som var kjent via media. Dette er tall som ikke er 100% riktig, og kan derfor så litt usikkerhet rundt resultatet.

Det er også noe usikkerhet knyttet til tallene som er innhentet. Lønnskostnadene er i all hovedsak hentet fra www.purehelp.com, www.proff.no og fra klubbenes årsberetninger som vi har fått tilsendt. Grunnen til at det er noe usikkerhet rundt dette er at klubber har organisert seg på ulike måter. Enkelte klubber har skilt toppfotballen ut fra resten av klubben, mens andre har dette samlet. Lønnskostnadene for disse klubbene vil da være mer sentrert mot førstelag, mens de andre klubbene vil ha inkludert breddeavdelingen i sine lønnstall.

6.8 Videre forskning

Først og fremst tror vi aldri man kommer til å bli ferdig med studier på økonomiske sammenhenger i alle typer sport. Som nevnt flere ganger tidligere har det allerede blitt gjort veldig mange studier på «pay and performance» i idrett, og flest på amerikanske

lagsporter eller europeisk fotball. Det er også her det finnes mest og best datamateriale. Det slike studier ikke sier noe om er lønnsstrukturen i klubbene, noe som også er veldig interessant. Naturligvis vil de største klubbene ha størst lønnskostnader siden de også har en større administrasjon enn mindre klubber, men vil de bruke en større eller mindre andel av lønnsbudsjettet til spillere og det sportslige apparatet? Slikt sier ikke våre data noe om. Videre forskning på norsk toppfotball burde også ta for seg enda flere år for å teste våre resultater opp mot enda lenger tidsperioder.

7.0 Konklusjon

I denne bacheloroppgaven har vi tatt for oss forholdet mellom økonomi og sportslige prestasjon for lag i Eliteserien i perioden fra 2008 til 2016. Vi ønsket å besvare problemstillingen ”I hvilken grad finnes det samvariasjon mellom lønnskostnader og tabellplassering for nedrykksklubber i Eliteserien?”. Vi har ikke lyktes med å finne et perfekt sammenligningsgrunnlag da tidligere studier stort sett tar for seg korrelasjon over kortere perioder og totalt i ligaen, og dermed ikke med spesifikt fokus på nedrykksklubber.

Resultatet av analysene vi gjennomførte, i tillegg til tidligere det tidligere lignende studier har konkludert med, gjør at vi kan konkludere med at det finnes en sterk samvariasjon mellom lønnskostnader og tabellplassering i Eliteserien. Funnene som er basert på en analyse over ni sesonger viser at 47.06% av klubbene som har rykket ned disse sesongene har hatt lavest eller nest lavest lønnskostnader i ligaen det aktuelle året. I tillegg viser analysene en samvariasjon på totalt 49.5% totalt i ligaen, noe som kan støttes oppunder av tidligere studier.

Referanser:

Aarnes, H., (2011). Litt statistikk [Fagartikkel]. Lastet ned fra:

<http://www.mn.uio.no/ibv/tjenester/kunnskap/plantefys/matematikk/stat.html>

Aaserud, M. (2015). Discovery har sikret seg Tippeligaen i seks år – betaler 2,4 milliarder

[Nyhetsartikkel]. Lastet ned fra: <http://www.vg.no/sport/fotball/sk-brann/discovery-sikrer-seg-tippeligaen-i-seks-aar-betaler-2-4-milliarder/a/23577108/>

Arenberg, S. og Hvamstad, E. H. (2016). Norske fotballklubbers bruk av prestasjonslønn.

En kartlegging og analyse av bonussystemene i norsk toppfotball.

Norges Handelshøyskole.

Bertheussen, B. A., 2011. Lønnsspiralen i fotballnæringen, en gordisk knute?. *Magma*, pp. 61-66.

Brenna, J.G., og Fredagsvik, J. (2005). TV2 sikret seg fotballrettighetene

[Nyhetsartikkel]. Lastet ned fra: <http://www.vg.no/sport/fotball/media/tv2-sikret-seg-fotballrettighetene/a/281088/>

Bøthun, G. og Byermoen, T. (2009). 55 prosent lønnsvekst i eliteserien på to år

[Nyhetsartikkel]. Lastet ned fra: <http://www.vg.no/sport/fotball/55-prosent-loennsvekst-i-eliteserien-paa-to-aar/a/575511/>

Diaconis, P. og Graham, R.L. (1977). Spearman's footrule as a measure of a dissaray.

J. Roy. Stat.Soc. (Series B)39(2), 262.

Dobson, S. og Goddard, J. (2011). *The economics of football* (2. utgave), Cambridge University Press.

Feddersen, A. og Maennig W. (2005). Trends in competitive balance: Is there evidence for

growing imbalance in professional sport leagues?. *Hamburg contemporary economic discussions*, no. 01/+5, University of Hamburg

Folvik, H. (2017). Ekspert er bekymret for norsk fotball: - Vi savner konkurranse og spenning [Nyhetsartikkel]. Lastet ned fra:

<http://www.aftenposten.no/100Sport/fotball/Ekspert-er-bekymret-for-norsk-fotball--Vi-savner-konkurranse-og-spenning-234901b.html>

Gammelsæter, H. og Ohr, F. (2002). *Kampen uten ball: Om penger, ledelse og identitet i norsk fotball*. Oslo: Abstrakt forlag.

Goksøyr, M. (2014). *Hva er fotball?* Oslo: Universitetsforlaget.

- Grossman, A. (2015). Does Competitive Balance Drive Interest in Sports?
[Nyhetsartikkel]. Lastet ned fra:
<https://www.forbes.com/sites/kurtbadenhausen/2015/08/25/does-competitive-balance-drive-interest-in-sports/#6a5e638a4f25>
- Grønmo, S. (2004). *Samfunnsvitenskapelige metoder*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Hakes, J.K. og Sauer, R.D. (2007). The Moneyball Anomaly and Payroll Efficiency: A Further Investigation. *International Journal of Sports Finance*, 2, pp. 177-189. West Virginia University.
- Hall, S., Szymanski, S. og Zimbalist, A. S. (2002). Testing Causality Between Team Performance and Payroll: The Cases of Major League Baseball and English Soccer. *Journal of sports economics*, vol. 3 - no. 2, 149-168
- Hansen, S. B. og Zagheri, A. (2015). Lønnskostnaders effekt på sportslige prestasjoner: En analyse av norsk og svensk fotball. Høgskolen i Buskerud og Østfold.
- Heubeck, T. og Scheuer, J. (2003). Incentive clauses in players' contract in team sport - theory and practice. *German working papers in Law and economics*. pp. 1-30.
- Hernes, Ø., og Askeland, Ø. (2013). Norske toppfotballklubber mot skrekkunderskudd på 173 mill. kr. [Nyhetsartikkel]. Lastet ned fra:
<http://www.vg.no/sport/fotball/start/klubbene-har-lurt-seg-selv-i-aarevis/a/10135677/>
- Kristjánsson, M. (2015). Mirakelet på isen [Fagartikkel]. Lastet ned fra:
<http://www.josimar.no/artikler/2195/2195/>
- Jacobsen, D. (2005) *Hvordan gjennomføre undersøkelser?: innføring i samfunnsvitenskapelig metode*. Kristiansand: Høyskoleforlaget.
- Jasina, J. og Rotthoff, K. (2010). A model of promotion and relegation in sports. *J Econ Finan* 36: pp. 303-318
- Johnsen, L. (n.d.). Investorenes rike? [Fagartikkel]. Lastet ned fra:
<http://www.josimar.no/artikler/kalenderluke-12-investorenes-rike/2053/>
- Modello, M. og Maxcy, J. (2009). The impact of salary dispersion and performance bonuses in NFL organizations. *Management Decision*, vol. 47 no.1 pp. 110-123.
- Noll, R., G. (2002). The Economics of Promotion and Relegation in Sports Leagues: The Case of English Football. *Journal of sports economics*, vol. 3 - no. 2, 169-203.
- Pamer, A. (2015a). Ekspertter om det nye lønssystemet: - Brann kommer til å gå glipp av profiler [Nyhetsartikkel]. Lastet ned fra:

- <http://www.aftenposten.no/100Sport/fotball/Eksperter-om-det-nye-lonnssystemet--Brann-vil-ga-glipp-av-profiler-193395b.html>
- Pamer, A. (2015b). Branns nye makslønn: 75 000 i månenden [Nyhetsartikkel]. Lastet ned fra: <http://www.aftenposten.no/100Sport/fotball/Branns-nye-makslonn-75000-i-maneden-193443b.html>
- Quirk, J., og Doer, R. (1999). *Hard ball: The abuse of power in pro team sports*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Ringdal, K. (2007). *Enhet og mangfold*. 2. red. Bergen: Fagbokforlaget.
- Rottenberg S. (1956), The Baseball Players' Labor Market. *Journal of Political Economy*, 64,242-258.
- Sen, P.K., Salama, I.A og Quade, D. (2011). *Chilean Journal of Statistics*, 2(1).
- Skog, O. J. (2010). *Å forklare sosiale fenomener*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Sperling, J., Nordskilde, H., og Bergander, E. (2010). *Spillet udenfor banen. Succes og fiasko i dansk topfodbold*. København: L&R Business
- Stormoen, S. E. (2010). HamKam ønsker å bygge opp administrasjonen [Nyhetsartikkel]. Lastet ned fra: <http://www.aftenposten.no/100Sport/fotball/HamKam-onsker-a-bygge-opp-administrasjonen-108215b.html>
- Svardal, A. 2008. Slik rammes din klubb [Nyhetsartikkel]. Lastet ned fra: <http://www.tv2.no/a/2388192/>
- Togler, B. og Schmidt, S. L. (2007). What shapes player performance in soccer? Empirical findings from a panel analysis. *Applied Economics*, 39, 2355-69.
- VG. (2006). AaFK vil hente Eriksen fra Lyn [Nyhetsartikkel]. Lastet ned fra: <http://www.vg.no/sport/fotball/lyn/aafk-oensker-aa-hente-eriksen-fra-lyn/a/135481/>

Vedlegg 1: Korrelasjonsanalyse for hver enkelt sesong.

År	2008		2009		2010		2011		2012		2013		2014		2015		2016	
Lag	LK	TP	LK	TP	LK	TP	LK	TP	LK	TP	LK	TP	LK	TP	LK	TP	LK	TP
Rosenborg BK	68411	5	106574	1	115971	1	96048	3	100197	3	92581	2	84196	2	105027	1	95820	1
SK Brann	65297	8	71807	5	63065	13	57464	4	58262	6	57689	8	60652	14			54140	2
Odds BK			33413	4	34606	5	27125	5	25012	10	25154	7	27863	3	37357	4	39800	3
FK Haugesund					21626	6	24407	6	26585	7	30132	3	28515	11	28181	12		4
Molde FK	34855	9	38771	2	41594	11	50859	1	60694	1	61511	6	68537	1	77872	6	65817	5
Sarpsborg 08								16				14	20508	8	23695	11	25818	6
Strømsgodset	25829	11			21162	7	19836	8	19836	2	34306	1	35479	4	41374	2	44339	7
Viking	47654	6	48970	10	50064	9	47112	11	50761	5	52639	5	46415	10	43127	5	43282	8
Aalesunds FK	29230	13	28997	13	27166	4	30662	9	29635	11	30988	4	35705	7	29394	10		9
Vålerenga IF	53116	10	53734	7	46047	2		7			48075	11	43631	6	41330	7		10
Sogndal							15571	14	16312	12	17233	12	15714	15			18985	11
Lillestrøm SK	53763	12	56523	11	49879	10	50125	13				10		5	32225	8	33051	12
Tromsø IL	34288	3	43043	6	32129	3	26003	2	29984	4	31533	15			23905	13	29393	13
Stabæk	47791	1	59735	3	48401	12	38122	10	20707	16			23358	9	26097	3	28039	14
Bodø/Glimt	26594	4	21245	15									23037	13	22116	9	24377	15
Start			30561	9	27944	8	29979	15			25687	9	34076	12	29743	14	27838	16
Mjøndalen IF															17425	15		
Sandefjord			27743	8	26188	16									18458	16		
Sandnes Ulf												13		16				
Hønefoss					22922	14			21458	13	21958	16						
Fredrikstad FK	46071	2	48510	14			30178	12	21156	15								
Kongsvinger					15770	15												
HamKam	26000	14																
Lyn	38000	7	27000	16														
Missing	0		1		0		2		3		3		2		0		3	
Pearson's r	-0,2500		-0,5739		-0,3514		-0,3749		-0,5935		-0,4431		-0,4922		-0,6404		-0,7362	

Alle tall i 1000 norske kroner. Grå celler betyr at laget ikke var i Eliteserien, mens en helt tom celle er manglende tall.

Vedlegg 2: Lønnskostnader for hver enkelt sesong.

År	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Rosenborg BK	68411	106574	115971	96048	100197	92581	84196	105027	95820
SK Brann	65297	71807	63065	57464	58262	57689	60652		54140
Odd BK		33413	34606	27125	25012	25154	27863	37357	39800
Haugesund			21626	24407	26585	30132	28515	28181	
Molde FK	34855	38771	41594	50859	60694	61511	68537	77872	65817
Sarpsborg 08							20508	23695	25818
Strømsgodset	25829		21162	19836	19836	34306	35479	41374	44339
Viking	47654	48970	50064	47112	50761	52639	46415	43127	43282
Aalesunds FK	29230	28997	27166	30662	29635	30988	35705	29394	
Vålerenga IF	53116	53734	46047			48075	43631	41330	
Sogndal				15571	16312	17233	15714		18985
Lillestrøm SK	53763	56523	49879	50125				32225	33051
Tromsø	34288	43043	32129	26003	29984	31533		23905	29393
Stabæk	47791	59735	48401	38122	20707		23358	26097	28039
Bodø/Glimt	26594	21245					23037	22116	24377
Start		30561	27944	29979		25687	34076	29743	27838
Mjøndalen								17425	
Sandefjord		27743	26188					18458	
Sandnes Ulf									
Hønefoss			22922		21458	21958			
Fredrikstad FK	46071	48510		30178	21156				
Kongsvinger			15770						
HamKam	26000								
Lyn	38000	27000							
Gjennomsnitt	42636	46442	40283	38821	36969	40730	39120	37333	40823

Alle tall i 1000 norske kroner. Grå celler betyr at laget ikke var i Eliteserien, mens en helt tom celle er manglende tall.

Vedlegg 3: Eksempler på utregninger av konkurransebalanse

2016 (MCP = 30)					2015 (MCP = 30)				
Lag	LCP	AP	(LCP - AP)^2	(LCP-MCP)^2	Lag	LCP	AP	(LCP - AP)^2	(LCP-MCP)^2
Rosenborg BK	90	69	441	3600	Rosenborg BK	90	69	441	3600
SK Brann	84	54	900	2916	Strømsgodset	84	57	729	2916
Odd BK	78	51	729	2304	Stabæk	78	56	484	2304
Haugesund	72	46	676	1764	ODD BK	72	55	289	1764
Molde FK	66	45	441	1296	Viking	66	53	169	1296
Sarpsborg 08	60	45	225	900	Molde	60	52	64	900
Strømsgodset	54	44	100	576	Vålerenga	54	49	25	576
Viking	48	43	25	324	Lillestrøm SK	48	44	16	324
Aalesunds FK	42	42	0	144	Bodø/Glimt	42	40	4	144
Vålerenga IF	36	38	4	36	Aalesunds FK	36	38	4	36
Sogndal	30	36	36	0	Sarpsborg 08	30	34	16	0
Lillestrøm SK	24	34	100	36	Haugesund	24	31	49	36
Tromsø	18	34	256	144	Tromsø	18	29	121	144
Stabæk	12	31	361	324	Start	12	22	100	324
Bodø/Glimt	6	30	576	576	Mjøndalen	6	21	225	576
Start	0	16	256	900	Sandefjord	0	16	256	900
			5126	15840				2992	15840
CB				32,36 %	CB				18,89 %